

REMISSVAR

2016-03-23
Dnr 3.9:0176/16

Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet ”Promemoria med förslag till förordning om ändring i förordningen (2015:1074) om vissa identitetskontroller vid allvarig fara för den allmänna ordningen eller den inre säkerheten i landet”
(N2016/01969/MRT)

Inledning

I december 2015 trädde nya regler i kraft som innebär krav på att personer som med buss eller tåg reser till Sverige från Danmark ska kunna uppvisa en giltig id-handling med fotografi. Kravet på id-handling gäller inte för personer under 18 år som reser i sällskap med förälder som kan uppvisa en giltig id-handling. Motsvarande regler för personer som reser in i Sverige med passagerarfartyg som genomför resor som är 20 nautiska mil eller kortare. Syftet med åtgärderna är enligt regeringen att staten ska kunna upprätthålla lag och ordning eller värna den nationella säkerheten, med anledning av de konsekvenser de ökade migrantströmmarna till Sverige har medfört för olika samhällsfunktioner.

I förevarande promemoria föreslås att Polismyndigheten ska få meddela föreskrifter om att kravet på id-handling inte ska gälla för vissa utpekade grupper av personer under 18 år som reser i sällskap med en person som är 18 år eller äldre, som ska ha uppsikt över gruppen och som kan uppvisa en giltig id-handling med fotografi. Förslaget motiveras, enligt vad som anges i promemorian, med att de nuvarande reglerna försvårar för vissa typer av organiserade resor med barn, till exempel inom skol- eller idrottsverksamhet, eftersom särskilt barn i lägre åldrar sällan innehar giltiga id-handlingar med fotografi.

Barnombudsmannen yttrar sig över promemorian med utgångspunkt i vårt uppdrag att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) samt de rekommendationer som FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) lämnat till Sverige.

Barnombudsmannens samlade bedömning

Barnombudsmannen har inget att erinra mot förslaget att meddela lättnader från kravet på uppvisande av id-handlingar för vissa utpekade grupper av barn. Vi vill emellertid framhålla att vi ställer oss kritiska till beslutet i sin helhet att införa krav på id-kontroller på transportmedel till Sverige, som enligt vår mening är ett beslut

som i och med dess följdverkningar slår särskilt hårt mot barn och i synnerhet ensamkommande barn.

Även om id-kontrollerna inte i sig strider mot barnkonventionen, känner Barnombudsmannen stor oro för de konsekvenser de i praktiken får för många skyddsbehövande barn och unga och deras möjlighet att söka asyl. Id-kontroller som är kopplade till transportörsansvar kan leda till situationer som inte är i linje med en korrekt tillämpning av barnkonventionen. Det handlar om begränsningar i möjligheten att söka asyl, en följdverkan som kan få långtgående effekter om fler länder tillämpar ett regelverk liknande Sveriges. Problematiken grundar sig i att det för många barn från andra länder är svårare än för vuxna att få id-handlingar, i vissa länder är det nästintill omöjligt för barn att få det. För dessa barn innebär id-kontrollerna på transportmedlem till Sverige att det är omöjligt för dem att ta sig till gränsen för att söka asyl och att de i praktiken därmed förvägras denna möjlighet. En annan konsekvens är de ökade risker som detta kan medföra i form av att barn ser sig tvingade att följa med okända vuxna som i sin tur kan utnyttja och exploatera barnet.

Enligt artikel 22 ska Sverige säkerställa att ett barn som söker flyktingstatus, oberoende av om det kommer ensamt eller är åtföljt av sina föräldrar, erhåller lämpligt skydd. Artikel 3 föreskriver att vad som är barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn och enligt artikel 19, 34 och 35 ska Sverige vidta alla lämpliga åtgärder för att skydda barnet mot alla former av utnyttjande.

Barnrättskommittén har också valt att i en av sina allmänna kommentarer belysa situationen för bland annat ensamkommande barn, vilket de motiverar med just det faktum att ensamkommande barn rutinmässigt förvägras inresa i länder eller hålls kvar vid gränsen av gränskontroll- eller migrationstjänstemän.¹

De gränskontroller med tillhörande transportörsansvar som införts har långtgående konsekvenser för skyddsbehövande barn. Barnombudsmannen vill mot den bakgrunden uttrycka vår förvåning över att det är först i detta sena skede, efter att lagändringen som möjliggör id-kontrollerna redan har trätt i kraft och endast i fråga om en mindre korrigerings, som vi och andra aktörer som bevakar barns intressen tillfrågas.

Barnombudsmannen påminner om myndighetens uppdrag som, enligt bestämmelse i lag, är att bevaka hur barnkonventionen efterlevs i Sverige och därvid särskilt beakta hur lagar och andra författningar samt deras tillämpning stämmer överens med barnkonventionen.² Denna del av uppdraget understryks också särskilt i den nationella strategin för att stärka barnets rättigheter där det sägs att det är av stor vikt att hela lagstiftningskedjan, från utredningsdirektiv till beslut i riksdagen, präglas av både ett barnperspektiv och ett barnrättsperspektiv, att remissförfarandet en viktig del av lagstiftningsarbetet och att Barnombudsmannen i denna del har en viktig roll i att uppmärksamma att lagar och andra författningar samt deras tillämpning stämmer överens med barnkonventionen och till regeringen föreslå de författningsändringar eller andra åtgärder som behövs.³ Barnombudsmannen vill mot bakgrund av ovanstående rikta

¹ Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 6 om behandlingen av ensamkommande barn och barn som skiljts från föräldrarna utanför ursprungslandet, 2005, p. 3.

² 2 § lag (1993:335) om Barnombudsman.

³ Strategi för att stärka barnets rättigheter, 2010, s. 4 f.

kritik mot att vi inte tidigare har beretts möjlighet att yttra oss över de långtgående och ingripande åtgärder som id-kontroller med tillhörande transportörsansvar innebär för skyddsbehövande barn.

Föredragande i ärendet har varit juristen Julia Nordin Johansson.

Fredrik Malmberg
barnombudsman